Oikeustapauskokoelma

JULKISASIAMIEHEN RATKAISUEHDOTUS
TAMARA ĆAPETA
16 päivänä tammikuuta 2025[1]

Asia C-600/23

Royal Football Club Seraing
vastaan
Fédération Internationale de Football Association (FIFA),
Union Royale Belge des Sociétés de Football Association ASBL (URBSFA) ja
Union européenne des Sociétés de Football Association (UEFA),
jossa asian käsittelyyn osallistuu
Doyens Sports Investment Ltd

(Ennakkoratkaisupyyntö – Cour de cassation (ylin tuomioistuin, Belgia))

Ennakkoratkaisupyyntö – Oikeussuojakeinot – Tehokas oikeussuoja – Perusoikeuskirjan 47 artikla – FIFAn perussääntö – Urheilun välimiesoikeus – Välitystuomion unionin oikeuden mukaisuus, minkä kolmannen maan tuomioistuin on tutkinut – Kansalliset oikeusäännöt, joissa säädetään oikeusvoimasta

I Johdanto

1. ”Hyvässä tai pahassa, harvat intohimot jaetaan yhtä laajasti ja syvästi ympäri maailmaa kuin intohimo urheiluun. Sen symboliikka on usein mykistävää. Se tuo esiin jaloimmat inhimilliset ominaisuudet (hyvä urheiluhenki, huippuosaamisen tavoittelu, yhteisöllisyyden tunne) ja alhaisimmat (juonittelu ja joukkoväkivalta). Se on myös suurta kansainvälistä bisnestä. Sen kyky motivoida laajoja väestöryhmiä ei ole vähempää kuin satumainen, ja siksi se luonnollisesti houkuttelee voimakkaasti niitä, jotka käyttäisivät sen taikuutta omiin tarkoituksiinsa. Poliittisen vaikutusvallan ja rahan halu saa sydämen sykkimään liituraidan sisällä yhtä alkukantaisella voimalla kuin kunnian tavoittelu saa juoksijan panemaan parastaan. – – Ja valvontakysymyksen ytimessä on perimmäinen auktoriteetti normien laatimisessa ja riitojen ratkaisemisessa.”[2]

2. Nämä sanat pitävät yhtä paljon paikkansa tänään kuin vuonna 1993, jolloin ne julkaistiin ensimmäisen kerran. Tässä asiassa kyse on valvonnasta: tarkemmin sanottuna Fédération Internationale de Football Associationin (Kansainvälinen jalkapalloliitto, jäljempänä FIFA) riitojenratkaisujärjestelmän, jota sovelletaan Court of Arbitration for Sportissa (urheilun välimiesoikeus, jäljempänä CAS), ja unionin oikeudessa vahvistetun tehokkaan oikeussuojan periaatteen välisestä suhteesta.

[1] Alkuperäinen kieli: englanti.

[2] Paulsson, J., ”Arbitration of international sports disputes”, *Arbitration International*, osa 9(4), 1993, s. 359. [vapaa käännös]

II Pääasioiden tosiseikat

A Pääosapuolet

3. Valittajana oleva Royal Football Club Seraing, jonka kotipaikka on Seraing, Belgia, on Belgian oikeuden mukaan perustettu voittoa tavoittelematon yhdistys, joka hallinnoi Seraingin jalkapalloseuraa, joka kuuluu Union royale belge des sociétés de Football-Association ASBL:ään (Belgian kuninkaallinen jalkapalloliitto; jäljempänä URBSFA).

4. Kuten ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin selitti, kaudella 2013–2014 seura sai uudet johtajat, joiden ”tavoitteena on palauttaa seura – – Belgian tai jopa koko maailman huipulle”. Seura ”pelaa toistaiseksi edelleen amatöörisarjassa 1, joka edeltää ammattilaisjalkapallotasoa, johon se oikeutetusti pyrkii mahdollisimman pian, mikä edellyttää seuran urheilullisen ja taloudellisen toiminnan vahvistamista”.

5. Muuna osapuolena oleva, valittajan vaatimuksia tukeva Doyen Sports Investment Limited (jäljempänä Doyen Sports) on Maltan oikeuden mukaan perustettu yksityinen yhtiö, jonka kotipaikka on Sliema, Malta. Se keskittyy kaupallisessa toiminnassaan taloudellisen tuen antamiseen eurooppalaisille jalkapalloseuroille. [3]

6. Ensimmäisenä vastapuolena oleva FIFA on Sveitsin oikeuden mukaan perustettu voittoa tavoittelematon yhdistys, jonka kotipaikka on Zürich (Sveitsi). Siihen kuuluvat kansalliset liitot, jotka vastaavat jalkapalloilun järjestämisestä ja valvonnasta omissa maissaan.

7. Toisena vastapuolena oleva Union européenne des Sociétés de Football Association (Euroopan jalkapalloliitto, jäljempänä UEFA) on Sveitsin oikeuden mukaan perustettu voittoa tavoittelematon yhdistys, jonka kotipaikka on Nyon (Sveitsi) ja johon kuuluvat Euroopan mantereen kansalliset liitot.

8. Kolmantena vastapuolena oleva URBSFA, jonka kotipaikka on Bryssel (Belgia), on belgialainen voittoa tavoittelematon yhdistys, joka on sekä UEFA:n että FIFA:n jäsen.

B Riita-asian taustalla olevat FIFAn säännöt

9. FIFAn ”pelaajien asemaa ja siirtoja koskevassa säännöstössä” [4] vahvistetaan yleismaailmalliset ja sitovat säännöt, jotka koskevat pelaajien asemaa ja heidän oikeuttaan osallistua organisoituun jalkapalloiluun. Jotkin kyseisen säännöstön säännöt sitovat suoraan kansallisia liittoja. Kunkin liiton on sisällytettävä muut säännöt omiin sääntöihinsä.

[3] Se pyrkii perussääntönsä mukaan erityisesti a) hankkimaan jalkapalloilijoita, valmentajia ja johtajia, b) edustamaan jalkapalloilijoita, valmentajia ja johtajia, c) siirtämään pelaajia, valmentajia ja johtajia eri seurojen välillä, d) edustamaan seuroja, e) hyötymään jalkapalloseuroista tai osallistumaan aktiivisesti niiden päivittäiseen johtamiseen edellyttäen, että FIFAn sääntöjä ja kaikkia muita asiaa koskevia kansallisia tai kansainvälisiä sääntöjä noudatetaan, sekä f) myöntämään lainoja jalkapalloseuroille.

[4] Saatavilla osoitteessa https://digitalhub.fifa.com/m/69b5c4c7121b58d2/original/Regulations-on-the-Status-and-Transfer-of-Players-June-2024-edition.pdf.

10. FIFAn lehdistötiedotteessa todetaan 26.9.2014, että ”jalkapalloilun ja pelaajien koskemattomuuden suojelemiseksi FIFAn hallitus (Executive Committee) on tehnyt periaatepäätöksen, jonka mukaan kolmannet osapuolet eivät voi omistaa pelaajien taloudellisia oikeuksia (third party ownership) siirtymäkauden jälkeen”. [5]

11. FIFA ilmoitti 22.12.2014 päivätyllä jäsenilleen osoitetulla kiertokirjeellä kansallisille liitoille ja siten URBSFA:lle, että sen hallitus oli 18. ja 19.12.2014 pitämässään kokouksissaan hyväksynyt pelaajien asemaa ja siirtoa koskevaan säännöstöön sisällytettävät uudet määräykset, jotka koskevat käytäntöä, jossa kolmannet osapuolet omistavat pelaajien taloudelliset oikeudet, ja kolmansien osapuolten vaikutusvaltaa seuroihin”, ja täsmensi, että ne tulevat voimaan 1.1.2015 ja että ne sisällytetään kansallisella tasolla sitovien määräysten luetteloon.

12. Uusien sääntöjen mukaan i) third party ownership -kiellon vastaisten uusien sopimusten tekeminen on kielletty kokonaan 1.5.2015 alkaen; ii) sopimuksia voitiin edelleen tehdä ja ne saattoivat tulla voimaan 1.1. ja 30.4.2015 välisenä aikana, mutta ne olivat voimassa vain yhden vuoden allekirjoittamispäivästä lukien; iii) ennen 1.1.2015 tehdyt ja voimaan tulleet sopimukset ovat voimassa niiden päättymispäivään saakka, mutta niiden voimassaoloa ei voida pidentää.

13. Näissä säännöissä tarkoitettu kolmas osapuoli on ”muu osapuoli kuin siirretty pelaaja, seurat, jotka siirtävät pelaajan toisesta toiseen, tai seurat, joihin pelaaja on rekisteröity”. [6]

C Kyseessä olevat kolmannen osapuolen kanssa tehdyt sopimukset

14. Royal Football Club Seraing teki 30.1.2015 Doyen Sportsin kanssa sopimuksen, jonka päättymispäiväksi vahvistettiin 1.7.2018. Tässä sopimuksessa sovittiin tulevien erityisten rahoitussopimusten tekemisestä valittajan kaikkien sellaisten pelaajien osalta, jotka molemmat osapuolet valitsevat yhteisellä sopimuksella, ja määrättiin kolmen nimeltä mainitun pelaajan taloudellisten oikeuksien siirrosta. Doyen Sports sai omistukseensa 30 prosenttia näiden pelaajien ”järjestöoikeuksista johtuvasta rahallisesta arvosta”, ja Royal Football Club Seraingia kiellettiin siirtämästä osuuttaan näiden pelaajien taloudellisista oikeuksista ”itsenäisesti ja riippumattomasti” kolmannelle osapuolelle.

15. Royal Football Club Seraing ja Doyen Sports tekivät 7.7.2015 toisen sopimuksen, joka oli samankaltainen kuin 30.1.2015 tehty sopimus ja jolla siirrettiin 25 prosenttia uuden nimeltä mainitun pelaajan taloudellisista oikeuksista.

[5] ”Jalkapalloilijoilla on kolmentyyppisiä oikeuksia: järjestöoikeuksia, työhön liittyviä oikeuksia ja taloudellisia oikeuksia. Järjestöoikeudet koskevat pelaajan oikeutta ja velvollisuutta rekisteröityä sen maan kattojärjestöön tai -liittoon (esim. United States Soccer Federation), jossa hänen seuransa sijaitsee. – – Jalkapalloilijan toisentyyppinen oikeus on työhön liittyvä oikeus, jossa viitataan työsopimukseen. – – Kolmas ja viimeinen oikeus on hänen taloudellinen oikeutensa. – – Vaikka järjestöoikeudet ja työhön liittyvät oikeudet kuuluvat yksinomaan seuroille ja pelaajille, taloudelliset oikeudet eivät ole tällaisia, mikä on mahdollistanut sen, että kolmannet osapuolet ovat voineet sopia pelaajien kanssa näiden taloudellisten oikeuksien luovuttamisesta, jotta nämä saisivat siirtokorvaukset, joita seurat maksavat pelaajille.” Williams, B., ”The fate of third party ownership of professional footballers’ rights: Is a complete prohibition necessary”, *Texas Review of Entertainment & Sports Law*, osa 10, 2008, s. 79, sivulla 83.

[6] Pelaajien asemaa ja siirtoa koskeva säännöstö, määritelmät), 14 kohta.

D Välitystuomio

16. FIFAn kurinpitolautakunta totesi 4.9.2015, että Royal Football Club Seraing oli rikkonut edellä mainittuja FIFAn sääntöjä, koska se oli tehnyt kyseiset kaksi sopimusta, ja kielsi sitä rekisteröimästä pelaajia neljän rekisteröintikauden (eli kahden vuoden) ajan ja velvoitti sen maksamaan 150 000 Sveitsin frangin suuruisen sakon.

17. FIFAn muutoksenhakukomitea hylkäsi 7.1.2016 Royal Football Club Seraingin kyseisestä päätöksestä tekemän valituksen.

18. Royal Football Club Seraing valitti 9.3.2016 tästä 7.1.2016 tehdystä päätöksestä CASiin FIFAn perussääntöön [7] sisältyvien välimiesmenettelysääntöjen mukaisesti.

19. CAS katsoi 9.3.2017 antamassaan välitystuomiossa, että sovellettavan lainsäädännön muodostavat FIFA:n säännöt ja Sveitsin oikeus, ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi tehty yleissopimus (jäljempänä Euroopan ihmisoikeussopimus) mukaan luettuna, sekä unionin oikeus, erityisesti vapaata liikkuvuutta ja kilpailua koskevat perussopimusten määräykset. [8]

20. CAS katsoi, että pelaajien asemaa ja siirtoa koskevan säännöstön uudet säännöt olivat laillisia. FIFAn kurinpitopäätöksen osalta CAS alensi pelaajien rekisteröintikiellon kolmeen kauteen ja pysytti sakon voimassa.

21. Valittaja esitti 15.5.2017 Tribunal fédéralissa (Sveitsin valaliiton ylin yleinen tuomioistuin) 9.3.2017 annetun välitystuomion kumoamista koskevan vaatimuksen. Tribunal fédéral hylkäsi tämän vaatimuksen 20.2.2018 antamallaan tuomiolla.

E Pääasiaan johtava riita-asia

22. Doyen Sports haastoi 3.4.2015 FIFAn, UEFAn ja URBSFAn Tribunal de commerce francophone de Bruxellesiin (Brysselin ranskankielinen kauppatuomioistuin, Belgia), ja Royal Football Club Seraing tuli 8.7.2015 mukaan oikeudenkäyntiin väliintulijana.

23. Valittaja vaati erityisesti, että kyseinen tuomioistuin toteaa, että pelaajien asemaa ja siirtoa koskevan säännöstön uusissa säännöissä pois suljettujen käytäntöjen (ns. third-party ownership tai third-party investment -käytäntöjen) täydellinen kieltäminen on lainvastaista unionin oikeuden nojalla. Tarkemmin sanottuna se väittää, että kyseinen kielto on vastoin pääomien vapaata liikkuvuutta, palvelujen tarjoamisen vapautta koskevaa oikeutta, työntekijöiden vapaata liikkuvuutta koskevaa oikeutta ja kilpailuoikeutta.

24. Lisäksi se vaati entisen Belgian siviililain (Code civil) 1382 §:n nojalla 500 000 euron suuruista alustavaa summaa korvauksena pelaajien asemaa ja siirtoa koskevan säännöstön uusien sääntöjen soveltamisesta aiheutuneesta vahingosta.

[7] Nyt käsiteltävään asiaan sovellettava FIFAn perussäännön versio on vuodelta 2016, ja se on saatavilla osoitteessa https://www.icsspe.org/system/files/FIFA%20Statutes.pdf. FIFAn perussääntöä muutettiin vuonna 2024, ja tämä versio on saatavilla osoitteessa https://digitalhub.fifa.com/m/16d1f7349fa19ade/original/FIFA-Statutes-2024.pdf.

[8] Näitä pidettiin 18.12.1987 annetun kansainvälistä yksityisoikeutta koskevan Sveitsin liittovaltion lain (Loi fédérale du 18 décembre 1987 sur le droit international privé) 19 §:ssä tarkoitettuina ulkomaisen oikeuden pakottavina säännöksinä.

25. Tribunal de commerce francophone de Bruxelles totesi 17.11.2016 antamassaan tuomiossa, ettei se ole toimivaltainen käsittelemään valittajan vaatimuksia. Royal Football Club Seraing valitti tästä tuomiosta 19.12.2016 Cour d'appel de Bruxellesiin (Brysselin ylioikeus, Belgia). [9]

26. Royal Football Club Seraing vaati valituksessaan FIFAn, UEFAn ja URBSFAn vastuun toteamista kansallisen oikeuden perusteella. Se väitti, että kolme vastapuolta rikkoivat unionin oikeutta, kun ne estivät sitä tekemästä third-party investment tai third-party ownership -sopimuksia, että tämä unionin oikeuden rikkominen vei siltä rahoitus- ja kehityskeinon ja että kurinpitotoimenpiteillä oli ollut haitallisia seurauksia.

27. Valittaja vaati Cour d'appel de Bruxellesiä toteamaan, että pelaajien asemaa ja siirtoa koskevan säännöstön 18 bis ja 18 ter artikla ovat lainvastaisia, koska niissä rikotaan unionin oikeutta ja Euroopan ihmisoikeussopimusta, mikä aiheuttaa valittajan mukaan FIFA:n vastuun.

28. CASin välitystuomio ja edellä 19–21 kohdassa mainittu Tribunal fédéralen tuomio, jolla hylättiin valittajan tätä välitystuomiota koskeva kumoamisvaatimus, annettiin molemmat valitusmenettelyn vireillä ollessa. Tämä vaikutti Cour d'appel de Bruxellesin tuomioon seuraavasti.

29. Cour d'appel de Bruxelles totesi 12.12.2019, että kansallisesta oikeudesta ilmenee, että välitystuomio on oikeusvoimainen sen antamispäivästä alkaen, eikä edeltävää eksekvatuurimenettelyä edellytetä. Se katsoi, että CASin välitystuomio oli lopullinen ja siitä tuli lainvoimainen sen jälkeen, kun Tribunal fédéral hylkäsi kumoamisvaatimuksen 20.2.2018.

30. Kuten ennakkoratkaisupyynnöstä ilmenee, kansainvälisen yksityisoikeuden koodeksista annetun lain (Loi portant le Code de droit international privé) 22 §:n 1 momentin mukaan kaikki ulkomaiset tuomiot, jotka ovat täytäntöönpanokelpoisia valtiossa, jossa ne annettiin, tunnustetaan de jure Belgiassa ilman mitään menettelyä. Cour d'appel de Bruxelles totesi, että Tribunal fédéralen 20.2.2018 antama tuomio on oikeusvoimainen, minkä vuoksi valittaja ei voinut riitauttaa CASin välitystuomion pätevyyttä Cour d'appel de Bruxellesissa.

31. Kyseisessä välitystuomiossa ratkaistaan muun muassa riidanalainen kysymys pelaajien asemaa ja siirtoa koskevan säännöstön uusien sääntöjen yhteensopivuudesta unionin oikeuden kanssa. Tästä seuraa, että Cour d'appel de Bruxelles ei voi lausua mahdollisista unionin oikeuden rikkomisista eikä siis myöskään esittää näitä kysymyksiä unionin tuomioistuimelle.

32. Cour d'appel de Bruxelles jätti unionin oikeuden ja Euroopan ihmisoikeussopimuksessa taattujen oikeuksien rikkomista koskevat valitusperusteet tutkimatta tai hylkäsi ne perusteettomina. Se päätti myös, että kurinpitoseuraamusten lainvastaisuutta koskeva valitusperuste, joka perustui välimiesmenettelyn pakottavaan luonteeseen, oli perusteeton, koska yksikään välimiesmenettelyn osapuoli ei ollut kiistänyt CASin toimivaltaa.

33. Cour d'appel de Bruxelles hylkäsi näin ollen 12.12.2019 antamallaan tuomiolla Tribunal de commerce francophone de Bruxellesin 17.11.2016 antamasta tuomiosta tehdyn valituksen ja totesi Royal Football Club Seraingin esittämät vaatimukset perusteettomiksi.

34. Royal Football Club Seraing valitti tästä tuomiosta ennakkoratkaisua pyytäneeseen tuomioistuimeen eli Cour de cassationiin (ylin yleinen tuomioistuin, Belgia).

[9] Kyseinen valitus tehtiin siis sen jälkeen, kun valittaja valitti CASiin, mutta ennen kuin CAS antoi välitystuomion.

III Ennakkoratkaisukysymykset ja menettely unionin tuomioistuimessa

35. Tässä tilanteessa Cour de cassation päätti lykätä asian käsittelyä ja esittää unionin tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:

”1) Onko [SEU] 19 artiklan 1 kohta, luettuna yhdessä [SEUT] 267 artiklan ja Euroopan unionin perusoikeuskirjan [(jäljempänä perusoikeuskirja)] 47 artiklan kanssa, esteenä sille, että Belgian tuomioistuinkoodeksin (code judiciaire) 24 §:n ja 171[3] §:n 9 momentin kaltaisia kansallisia oikeussääntöjä, joissa säädetään oikeusvoiman periaatteesta, sovelletaan välitystuomioon, jonka Euroopan unionin oikeuden mukaisuuden on tutkinut unionin ulkopuolisen valtion tuomioistuin, jolla ei ole oikeutta esittää Euroopan unionin tuomioistuimelle ennakkoratkaisukysymystä?

2) Onko [SEU] 19 artiklan 1 kohta, luettuna yhdessä [SEUT] 267 artiklan ja [perusoikeuskirjan] 47 artiklan kanssa, esteenä sellaisen kansallisen oikeussäännön soveltamiselle, jonka mukaan välitystuomio, jonka unionin oikeuden mukaisuuden on tutkinut unionin ulkopuolisen valtion tuomioistuin, jolla ei ole oikeutta esittää Euroopan unionin tuomioistuimelle ennakkoratkaisukysymystä, on todistusvoimainen suhteessa kolmansiin, elleivät nämä esitä niille kuuluvan näyttövelvollisuuden mukaisesti vastakkaista näyttöä?”

36. Kirjallisia huomautuksia esittivät Royal Football Club Seraing, Doyen Sports, FIFA, URBSFA, UEFA sekä Belgian, Saksan, Ranskan ja Liettuan hallitukset ja Euroopan komissio.

37. Asiassa pidettiin 1.10.2024 istunto, jossa suullisia huomautuksia esittivät Royal Football Club Seraing, Doyen Sports, FIFA, URBSFA, UEFA sekä Belgian, Kreikan, Ranskan, Liettuan ja Alankomaiden hallitukset ja komissio.

IV Arviointi

38. Niin hyvässä kuin pahassakin (jatkaakseni alkusitaatin hengessä),[10] urheilu on nykyisin organisoitu autonomiseksi järjestelmäksi, jossa urheilujärjestöt, jotka ovat toisinaan hyvin vaikutusvaltaisia ja varakkaita, käyttävät sääntelyvaltaa.[11] Näin on varmasti jalkapallossa, jossa FIFA on sen ylin sääntelyelin. Osallistuakseen siihen seurojen ja urheilijoiden on noudatettava FIFAn antamia sääntöjä.

[10] Ks. tältä osin myös Maduro, M.P. ja Weiler, J.H.H., ”’Integrity’, ’independence’, and the internal reform of FIFA. A view from the trenches” teoksessa Geeraert, A. ja van Ekeren, F. (toim.), *Good Governance in Sport – Critical Reflections*, Routledge, 2022, s. 129–136.

[11] Äskettäisessä asiassa julkisasiamies Szpunar totesi seuraavaa: ”On usein vaikeaa kiistää sitä, että jotkin yksityiset yhteisöt toimivat hyvin samalla tavoin kuin valtio joko jo pelkästään sen vuoksi, että niillä on taloudellista valtaa, tai sen vuoksi, miten ne antavat ’sääntöjä’ – –”. Julkisasiamies Szpunarin ratkaisuehdotus FIFA (C-650/22, EU:C:2024:375, 33 kohta)). Tämän perusteella hän totesi, että FIFAn on todellakin noudatettava vapaata liikkuvuutta koskevia sääntöjä. Toinen esimerkki FIFAn roolista ja sääntelyvallasta valtion kaltaisena elimenä on se, että FIFA julkaisi vuonna 2017 oman ihmisoikeuspolitiikkansa. Ks. arvio sen vaihtelevasta menestyksestä Mercado Jaén, P.J., Bistaraki, A. ja Schubert, M., ”Between rhetoric and reality: Effects of FIFA’s human rights policy on its organisational structures and procedures”, *International Journal of Sport Policy and Politics*, osa 16(3), 2024, s. 499.

39. Samalla urheilu on taloudellista toimintaa. Urheilutoimintaan voidaan näin ollen soveltaa taloudelliseen toimintaan sovellettavia unionin oikeuden säännöksiä ja määräyksiä.[12] Unionin tuomioistuin on todennut, että urheiluun sovelletaan vapaata liikkuvuutta koskevia sääntöjä, kilpailuoikeutta ja unionin oikeuden yleisiä periaatteita ja niistä erityisesti suhteellisuusperiaatetta ja syrjintäkiellon periaatetta.[13]

40. FIFAn perussäännössä edellytetään, että kaikki sen urheilusääntöihin liittyvät riidat ratkaistaan sen omassa riitojenratkaisujärjestelmässä, jossa CAS nimetään yksinomaiseksi ja pakolliseksi valituselimeksi.

41. Kun FIFAn sääntö tai siihen perustuva päätös kuitenkin mahdollisesti loukkaa yksityisen oikeutta, joka perustuu unionin oikeuteen, Euroopan unionin perustuslaillisessa järjestelmässä annetaan kyseiselle yksityiselle oikeus tehokkaaseen oikeussuojaan, joka ilmaistaan nykyisin perusoikeuskirjan 47 artiklassa.

42. SEU 19 artiklan 1 kohdan – jonka tulkintaa ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin pyysi – mukaan jäsenvaltiot ovat velvollisia varmistamaan, että unionin oikeuden piiriin kuluvat voivat tosiasiallisesti käyttää tätä perusoikeutta.[14] Tämä tarkoittaa, että jäsenvaltioiden on varmistettava, että yksityisellä, joka väittää, että hänen unionin oikeuteen perustuvaa oikeuttaan on rikottu, on mahdollisuus[15] saattaa asiansa käsiteltäväksi riippumattomassa tuomioistuimessa, joka on etukäteen laillisesti perustettu[16] ja jolla on toimivalta saattaa asia unionin tuomioistuimen käsiteltäväksi SEUT 267 artiklan nojalla.[17]

43. Sellaisen tuomioistuimen, joka vastaa SEUT 267 artiklassa tarkoitetun tuomioistuimen määritelmää, on siis varmistettava niiden unionin oikeuteen perustuvien oikeuksien oikeussuoja, joita FIFAn säännöt, jotka vahvistettiin CASin välitystuomiossa päteviksi, väitetysti rikkovat.

44. CAS tai Sveitsin Tribunal fédéral, jolla on toimivalta valvoa sen välitystuomioita, eivät ole tällaisia tuomioistuimia. Näin ollen niiden arvio FIFAn sääntöjen yhteensopivuudesta unionin oikeuteen perustuvien oikeuksien kanssa ei täytä unionin oikeudessa asetettua tehokkaan oikeussuojan vaatimusta.

45. Tästä pääsemmekin nyt käsiteltävään asiaan. Sen taustalla on riita-asia, joka on saatettu SEUT 267 artiklassa tarkoitetun tuomioistuimen käsiteltäväksi.

[12] Yhteisöjen tuomioistuin katsoi näin jo 12.12.1974 antamassaan tuomiossa Walrave ja Koch (36/74, EU:C:1974:140, 4 kohta). Ks. tuomio 4.10.2024, FIFA (C-650/22, EU:C:2024:824, 75 kohta) ja tuomio 21.12.2023, European Superleague Company (C-333/21, EU:C:2023:1011, 83 kohta).

[13] Tuomio 21.12.2023, European Superleague Company (C-333/21, EU:C:2023:1011, 85–88 kohta).

[14] Tuomio 27.2.2018, Associação Sindical dos Juízes Portugueses (C-64/16, EU:C:2018:117, 34 kohta). Ks. myös tuomio 22.2.2022, RS (Perustuslakituomioistuimen tuomioiden vaikutus) (C-430/21, EU:C:2022:99, 39 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

[15] Kuten unionin tuomioistuin on katsonut 15.5.1986 annetusta tuomiosta Johnston (222/84, EU:C:1986:206, 18 ja19 kohta) lähtien.

[16] Tuomioistuimen riippumattomuuden vaatimuksesta, ks. tuomio 24.6.2019, komissio v. Puola (Ylimmän tuomioistuimen riippumattomuus) (C-619/18, EU:C:2019:531, 57 ja 58 ja 71–77 kohta); vaatimuksesta, jonka mukaan tuomioistuimen on oltava etukäteen laillisesti perustettu, ks. tuomio 6.10.2021, W.Ż. (Ylimmän tuomioistuimen ylimääräistä valvontaa ja julkisia asioita käsittelevä jaosto – Nimittäminen) (C-487/19, EU:C:2021:798, 126–130 kohta).

[17] Tuomio 6.10.2021, Consorzio Italian Management ja Catania Multiservizi (C-561/19, EU:C:2021:799, 51 kohta), jossa unionin tuomioistuin tukeutui perusoikeuskirjan 47 artiklaan perustellakseen ylimmän oikeusasteen tuomioistuinten velvollisuutta esittää syyt, joiden vuoksi ne ovat päättäneet olla esittämättä ennakkoratkaisupyyntöä. Tämä osoittaa, että unionin tuomioistuin katsoo, että ennakkoratkaisupyyntömenettelyllä pyritään toteuttamaan tehokkaan oikeussuojan periaate. Ks. myös tuomio 23.11.2021, IS (Välipäätöksen lainvastaisuus) (C-564/19, EU:C:2021:949, 76 kohta), jossa unionin tuomioistuin katsoi, että ”rajoitukset, jotka koskevat sitä, miten kansalliset tuomioistuimet käyttävät niille SEUT 267 artiklassa annettua toimivaltaa, rajoittaisivat niiden oikeuksien tehokasta oikeussuojaa, joita yksityisillä on unionin oikeuden nojalla”.

46. Asianosaiset väittivät Belgian tuomioistuimissa, että FIFAn asettama third party ownership -kielto esti niitä käyttämästä niille unionin oikeudessa myönnettyjä oikeuksia. Tämän vuoksi ne vaativat, että nämä FIFAn säännöt, jotka CAS oli tällä välin vahvistanut päteviksi, todettaisiin unionin oikeuden vastaisiksi, ja vaativat tästä aiheutuneen vahingon korvaamista.

47. Tähän asti asia ei ole ongelmallinen. Edellä esitetystä voidaan päätellä, että asianosaisilla oli mahdollisuus saattaa asia sellaisen tuomioistuimen käsiteltäväksi, jolla on toimivalta ennakkoratkaisupyynnön esittämiseen. Tehokkaan oikeussuojan periaatetta saatetaan kuitenkin loukata, koska toimivaltaiset tuomioistuimet eivät ole voineet käyttää tehokkaita oikeussuojakeinoja, koska kansallisen (Belgian) oikeuden mukaan CASin välitystuomiot, jotka Sveitsin Tribunal fédéral on vahvistanut, ovat oikeusvoimaisia. Tämän säännön vuoksi ne eivät voi käsiteltävässä asiassa tutkia, ovatko FIFAn säännöt yhteensopivia unionin oikeuden kanssa, kuten ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin on todennut.

48. Onko tehokkaan oikeussuojan periaate esteenä tällaiselle säännölle?

49. Vastaus on mielestäni yksiselitteisesti kyllä.

50. Kirjallisissa huomautuksissa ja istunnossa käydyissä keskusteluissa nousi kuitenkin esiin yleisempi kysymys: edellytetäänkö unionin oikeudessa erityistä oikeussuojakeinoa, joka on riittävä varmistamaan tehokkaan oikeussuojan urheilun välitystuomioiden osalta? Käsittelen näin ollen lyhyesti myös tätä kysymystä.

51. Analyysini rakenne on seuraava. Selostan ensin FIFAn riitojenratkaisumekanismin organisaatiota (A jakso). Sen jälkeen otan kantaa siihen, miten molempiin ennakkoratkaisukysymyksiin on vastattava (B ja C jakso), painottaen ensimmäistä kysymystä.

A FIFAn perussäännön mukainen CAS

52. Vuonna 1981 kansainvälisen olympiakomitean (jäljempänä KOK) silloinen puheenjohtaja Juan Antonio Samaranch esitti ajatuksen urheiluun liittyvästä erityisestä tuomioistuinten toimivallasta. CAS aloitti toimintansa vuonna 1984, kun KOK oli ratifioinut sen perussäännön. KOK:n puheenjohtajan Samaranchin väitettiin toivovan, että CASista tulisi ”urheilun korkein oikeus”. [18] CASin verkkosivuilla, joilla esitellään tätä historiaa, todetaan, että urheilijoita tai liittoja ei pitäisi velvoittaa käyttämään CASia, vaan sen pitäisi olla vapaasti osapuolten käytettävissä. [19]

53. Useimmat urheilujärjestöt, FIFA mukaan lukien, eivät aluksi turvautuneet CASiin. [20] Moni asia on kuitenkin muuttunut vuodesta 1984.

54. Unionin oikeuden tutkijat kertovat CASin merkittävästä muutoksesta yhteisöjen tuomioistuimen vuonna 1995 antaman Bosman-tuomion jälkeen. [21] CASin välitystuomioiden määrä kasvoi räjähdysmäisesti vuoden 1995 jälkeen. Näin ollen FIFA sisällytti alun

[18] McLaren, R.H., ”Twenty-five years of the Court of Arbitration for Sport: A look in the rear-view mirror”, *Marquette Sports Law Review*, osa 20, 2010, s. 305, sivulla 306.

[19] Saatavilla osoitteessa https://www.tas-cas.org/en/general-information/history-of-the-cas.html.

[20] Nafziger, J.A.R., ”International sports law: A replay of characteristics and trends”, American Journal of International Law, osa 86, 1992, s. 489, sivulla 508.

[21] Tuomio 15.12.1995, Bosman (C-415/93, EU:C:1995:463). Ks. tältä osin Duval, A., ”The Court of Arbitration for Sport and EU law. Chronicle of an encounter”, *Maastricht Journal of European and Comparative Law*, osa 22(2), 2015, s. 224, sivulla 226.

vastahakoisuudesta huolimatta perussääntöönsä välityslausekkeen, jossa CAS on nimetty toimivaltaiseksi foorumiksi tällaisissa riita-asioissa. CASin toimivalta jalkapalloa koskevissa riita-asioissa oli aluksi vapaaehtoista. [22]

55. Nykyään CASin toimivalta jalkapallossa on kuitenkin FIFAn perussäännön mukaan yksinomainen ja pakottava.

56. FIFAn perussäännön 57 artiklan 1 kohdassa tunnustetaan CASin toimivalta ratkaista FIFAn, sen jäsenliittojen, maanosaliittojen, liigojen, seurojen, pelaajien, toimihenkilöiden, välittäjien ja lisenssin saaneiden otteluagenttien välisiä riitoja.

57. FIFAn elinten tekemistä lopullisista päätöksistä sekä maanosaliittojen, jäsenliittojen tai liigojen tekemistä päätöksistä voidaan valittaa CASiin. [23] Valituksella ei ole lykkäävää vaikutusta. Valitus on jätettävä CASille 21 päivän kuluessa riidanalaisen päätöksen tiedoksiantamisesta, ja se voidaan tehdä vasta, kun kaikki muut sisäiset kanavat on käytetty loppuun. [24]

58. Lopuksi FIFAn perussäännön 59 artiklassa määrätään seuraavaa:

”1. Maanosaliitot, jäsenliitot ja liigat tunnustavat CASin riippumattomaksi lainkäyttöelimeksi ja varmistavat, että niiden jäsenet, niihin kuuluvat pelaajat ja toimihenkilöt noudattavat CASin päätöksiä. Samaa velvoitetta sovelletaan välittäjiin ja lisenssin saaneisiin otteluagentteihin.

2. Turvautuminen tavanomaisiin tuomioistuimiin on kielletty, ellei FIFAn määräyksissä nimenomaisesti toisin määrätä. Myös menettelyt kaikenlaisten väliaikaisten toimenpiteiden määräämiseksi tavanomaisissa tuomioistuimissa on kielletty.

3. Liittojen on sisällytettävä perussääntöihinsä tai määräyksiinsä lauseke, jossa määrätään, että liiton riita-asioita tai riita-asioita, jotka koskevat liigoja, liigojen jäseniä, seuroja, seurojen jäseniä, pelaajia, toimihenkilöitä ja muita liiton toimihenkilöitä, ei saa viedä tavanomaisiin tuomioistuimiin, ellei FIFAn määräyksissä taikka sitovissa oikeussäännöissä nimenomaisesti määrätä, että asia voidaan saattaa tavanomaisten tuomioistuinten käsiteltäväksi. Sen sijaan, että asia saatetaan tavanomaisten tuomioistuinten käsiteltäväksi, siinä määrätään välimiesmenettelystä. Tällaiset riidat viedään jäsenliiton tai maanosaliiton sääntöjen mukaisesti tunnustetun riippumattoman ja asianmukaisesti muodostetun välimiesoikeuden tai CASin ratkaistavaksi.

Liittojen on myös varmistettava, että tämä määräys pannaan täytäntöön liitossa, tarvittaessa asettamalla sen jäsenille sitova velvoite. Liittojen on määrättävä seuraamuksia kaikille osapuolille, jotka eivät noudata tätä velvoitetta, ja varmistettava, että myös näitä seuraamuksia koskevat valitukset käsitellään yksinomaan välimiesmenettelyssä eikä tavanomaisissa tuomioistuimissa.”

[22] Euroopan ihmisoikeustuomioistuin selitti tuomiossa Mutu ja Pechstein, että FIFAn vuonna 2001 antamat säännöt eivät estäneet pelaajia turvautumasta yleisiin tuomioistuimiin, eivätkä ne siten tarkoittaneet pakollista välimiesmenettelyä. Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomio 4.2.2019, Mutu ja Pechstein v. Sveitsi (CE:ECHR:2018:1002JUD004057510, 116 kohta).

[23] Ks. FIFAn perussäännön 58 artiklan 1 kohta. Saman määräyksen kolmannessa alakohdassa suljetaan kuitenkin pois CASin toimivalta valituksissa, jotka koskevat a) pelisääntöjen rikkomista, b) enintään neljän ottelun tai kolmen kuukauden pelikieltoja (lukuun ottamatta dopingpäätöksiä) ja c) päätöksiä, joista voidaan valittaa yhdistyksen tai maanosaliiton sääntöjen mukaisesti tunnustetulle riippumattomalle ja asianmukaisesti perustetulle välimiesoikeudelle.

[24] FIFAn perussäännön 58 artiklan 1 ja 2 kohta.

59. Näin ollen, kuten myös International Skating Unionin (kansainvälisen luisteluliitto, jäljempänä ISU) välimiesjärjestelmässä,[25] jalkapalloriitojen saattaminen FIFAn sääntöjen mukaisesti CASin käsiteltäväksi on pakollista ja sen toimivalta on yksinomainen. Vedotessaan tähän yksinomaiseen toimivaltaan FIFA nimittäin vastusti ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen toimivaltaa pääasiassa.[26]

60. Ainoa tavanomainen tuomioistuin, jolla on toimivalta valvoa CASin antamaa välitystuomiota, on Sveitsin Tribunal fédéral. Perusteet sille, että kyseinen tuomioistuin valvoo välitystuomioita, ovat kuitenkin rajalliset.[27] Tuomiossa Semenya v. Sveitsi Euroopan ihmisoikeustuomioistuin katsoi, että Sveitsin Tribunal fédéralin harjoittama CASin välitystuomion valvonta oli niin rajallista, ettei sillä voitu taata perusoikeuksien suojaa.[28]

B Ensimmäinen kysymys

61. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee ensimmäisellä kysymyksellään lähinnä, onko tehokkaan oikeussuojan periaate esteenä kansalliselle oikeudelle, jossa välitystuomiolle annetaan oikeusvoima, kun kolmannen maan tuomioistuin on tutkinut välitystuomion unionin oikeuden mukaisuuden.[29]

62. Tämä ei ole ensimmäinen kerta, kun tuomioistuinta pyydetään tulkitsemaan välimiesmenettelyn ja unionin oikeuden välistä suhdetta sekä välitystuomioiden tuomioistuinvalvonnan laajuutta. Tästä syystä kaikki unionin tuomioistuimessa käydyn menettelyn osapuolet pyrkivät löytämään nyt käsiteltävään asiaan annettavat vastaukset jommastakummasta unionin tuomioistuimen välimiesmenettelyä koskevan oikeuskäytännön linjasta. Ne keskustelivat siten yhtäältä tuomioon Nordsee[30] ja tuomioon Eco Swiss[31] perustuvasta oikeuskäytännöstä ja toisaalta tuomiosta Achmea[32].

63. Analysoituani, missä määrin nämä kaksi oikeuskäytäntölinjaa voivat olla merkityksellisiä FIFAn välimiesjärjestelmän kannalta (1 ja 2 alajakso), ehdotan, että unionin tuomioistuin kehittää erityisen tulkinnan, joka soveltuu pakolliseen välimiesmenettelyyn, kuten CASin FIFAn riitojenratkaisujärjestelmässä toteuttamaan välimiesmenettelyyn. Mielestäni tällaiseen ratkaisuu viitattiin jo tuomiossa International Skating Union[33] (3 alajakso).

[25] Ks. tuomio 21.12.2023, International Skating Union v. komissio (C-124/21 P, EU:C:2023:1012, 223 kohta).

[26] FIFA teki samoin pääasiassa, jossa asian saattaminen unionin tuomioistuimen käsiteltäväksi johti 4.10.2024 annettuun tuomioon FIFA (C-650/22, EU:C:2024:824, 32 kohta).

[27] Nämä perusteet on esitetty Sveitsin liittovaltion kansainvälistä yksityisoikeutta (Loi fédérale sur le droit international privé) koskevan lain 190 §:ssä, saatavilla osoitteessa https://www.fedlex.admin.ch/eli/cc/1988/1776_1776_1776/en. Kyseinen tuomioistuin voi kumota välitystuomion, jos se on vastoin Sveitsin oikeudessa tarkoitettuja oikeusjärjestyksen perusteita (ordre public).

[28] Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomio 11.7.2023, Semenya v. Sveitsi (CE:ECHR:2023:0711JUD001093421, 234–240 kohta).

[29] Belgian hallitus väitti kirjallisissa huomautuksissaan ja istunnossa, että ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin esitti kansallisen oikeuden virheellisesti ja että kyseisessä laissa itse asiassa sallitaan välitystuomion valvonta silloin, kun kolmannen maan tuomioistuin on harjoittanut tuomioistuinvalvontaa. En katso, että esitetty kysymys riippuu Belgian oikeuden asianmukaisesta tulkinnasta vaan pikemminkin unionin oikeuden asianmukaisesta tulkinnasta. Kun ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin on saanut vastauksen unionin tuomioistuimelta, sen on sovellettava sitä sen käsiteltävänä olevaan asiaan ja tulkittava asianomaista kansallista oikeutta sen mukaisesti.

[30] Tuomio 23.3.1982, Nordsee (102/81, EU:C:1982:107).

[31] Tuomio 1.6.1999, Eco Swiss (C-126/97, EU:C:1999:269).

[32] Tuomio 6.3.2018, Achmea (C-284/16, EU:C:2018:158).

[33] Tuomio 21.12.2023, International Skating Union v. komissio (C-124/21 P, EU:C:2023:1012).

1. Nordsee / Eco Swiss -oikeuskäytännön sovellettavuus

64. FIFA, UEFA sekä Belgian, Ranskan ja Liettuan hallitukset väittivät kaikki tavalla tai toisella,[34] että kansalliset tuomioistuimet voivat valvoa CASin välitystuomioita, joilla vahvistetaan FIFAn sääntöjen pätevyys, unionin oikeusjärjestyksen perusteiden osalta (ts. ordre public -perusteella) yhteisöjen tuomioistuimen antaman tuomion Eco Swiss mukaisesti.

65. Muistutan, että tämä oikeuskäytäntölinja alkoi tuomiosta Nordsee, jossa yhteisöjen tuomioistuin katsoi, että välimiesoikeus, joka ratkaisee asian kaupallisessa välimiesmenettelyssä, johon osapuolet ovat vapaaehtoisesti jättäneet asian ratkaistavaksi, ei ole SEUT 267 artiklassa tarkoitettu tuomioistuin.[35]

66. Vaikka tällainen välimiesoikeus joutuisi soveltamaan unionin oikeutta ilman mahdollisuutta esittää ennakkoratkaisupyyntöä, yhteisöjen tuomioistuin ei pitänyt sitä ongelmallisena, koska sen välitystuomioita voidaan valvoa jäsenvaltioiden tuomioistuimissa kansallisen oikeuden nojalla käytävissä eri menettelyissä.[36] Välitystuomiot eivät ole täytäntöönpanokelpoisia sellaisenaan, vaan niille on ensin saatava täytäntöönpanomääräys yleiseltä tuomioistuimelta. Tällaisessa menettelyssä kansallisilla tuomioistuimilla olisi mahdollisuus tai velvollisuus esittää unionin oikeuden tulkintaa koskeva kysymys unionin tuomioistuimelle.

67. Tuomiossa Eco Swiss käsitellyn riidan taustalla oli tällainen välitystuomion täytäntöönpanomenettely kansallisessa tuomioistuimessa. Tuomiossa Eco Swiss yhteisöjen tuomioistuin totesi, että välimiesmenettelyn tehokkuuden turvaamiseksi on perusteltua, että välitystuomiot voidaan saattaa yleisten tuomioistuinten tutkittavaksi ainoastaan tietyissä tilanteissa.[37] Näin ollen kansallista sääntöä, jolla tuomioistuinvalvonta rajoitetaan koskemaan oikeusjärjestyksen perusteita koskevia kysymyksiä, pidettiin hyväksyttävänä unionin oikeuden näkökulmasta. Samassa asiassa unionin tuomioistuin totesi, että nykyiset SEUT 101 ja SEUT 102 artikla kuuluvat unionin oikeusjärjestyksen perusteisiin.[38]

[34] Ranskan hallitus väitti istunnossa, että CASin välimiesmenettely koskee pelkästään tuomiossa Eco Swiss tarkoitettua kaupallista välimiesmenettelyä. Vaikka jalkapallo-organisaatiot eivät olleet yhtä eksplisiittisiä, ne kaikki väittivät, että CASin välitystuomioihin olisi sovellettava kyseisessä tuomiossa esitettyjä rajoituksia.

[35] Tuomio 23.3.1982, Nordsee (102/81, EU:C:1982:107, 13 kohta). Tätä toteamusta kritisoivasta kirjallisuudesta, ks. Duval, A (edellä oleva alaviite 21), alaviite 31. Unionin tuomioistuin on myös todennut, että tietyt välimiesoikeudet täyttävät tämän vaatimuksen, koska ne ovat lakisääteisiä, niiden päätökset sitovat asianosaisia ja niiden toimivalta ei ole riippuvainen asianosaisten sopimuksesta. Ks. esim. tuomio 17.10.1989, Handels- og Kontorfunktionærernes Forbund i Danmark (109/88, EU:C:1989:383, 7–9 kohta); tuomio 12.6.2014, Ascendi Beiras Litoral e Alta, Auto Estradas das Beiras Litoral e Alta (C-377/13, EU:C:2014:1754, 22–35 kohta) ja määräys 13.2.2014, Merck Canada (C-555/13, EU:C:2014:92, 16–18 kohta).

[36] Yhteisöjen tuomioistuin täsmensi näin ollen, että ”tuomioistuimet voivat joutua tarkastelemaan [unionin oikeutta koskevia kysymyksiä] joko avustaessaan välimiesoikeuksia – – taikka valvoessaan – – välitystuomion laillisuutta – – täytäntöönpanomääräysmenettelyn tai muun sellaisen oikeussuojakeinon yhteydessä, josta säädetään sovellettavassa kansallisessa lainsäädännössä”. Tuomio 23.3.1982, Nordsee (102/81, EU:C:1982:107, 14 kohta).

[37] Tuomio 1.6.1999, Eco Swiss (C-126/97, EU:C:1999:269, 35 kohta).

[38] Tuomio 1.6.1999, Eco Swiss (C-126/97, EU:C:1999:269, 36 kohta).

68. Sitä, mikä kuuluu ja mikä ei kuulu unionin oikeusjärjestyksen perusteisiin, ei ole vielä selitetty yleisesti.[39] Unionin tuomioistuin on pikemminkin vastannut tähän kysymykseen tapauskohtaisesti.[40] Tätä käsitettä ei kuitenkaan ole tarpeen tulkita nyt käsiteltävässä asiassa. Olennaista on se, että unionin tuomioistuin on hyväksynyt kaupallisen välimiesmenettelyn osalta, että välitystuomioiden tuomioistuinvalvontaa voidaan rajoittaa.[41]

69. Missä määrin edellä mainittua oikeuskäytäntölinjaa voidaan soveltaa FIFAn perussäännön mukaiseen CASin välimiesmenettelyyn?

70. Mielestäni kaksi pääasiallista syytä erottaa sen kaupallisesta välimiesmenettelystä.

71. Ensimmäinen syy on kaupallisen välimiesmenettelyn vapaaehtoisuus verrattuna FIFAn välimiesmenettelysääntöjen pakottavuuteen.

72. Kaupallisen välimiesmenettelyn olennainen ominaispiirre, josta oli kyse tuomiossa Eco Swiss, on se, että molemmat osapuolet hyväksyvät vapaasti välityslausekkeen.[42] Valitessaan tällaisen välimiesmenettelyn vapaaehtoisesti asianosaiset pyrkivät sulkemaan pois tavanomaisten (ts. valtiollisten) tuomioistuinten osallistumisen ja mahdollisesti oikeusjärjestyksen joidenkin sääntöjen soveltamisen. Yhteisöjen tuomioistuin otti huomioon tämän kaupallisen välimiesmenettelyn luonteen ja tarkoituksen ja katsoi näin ollen, että kaupallisessa välimiesmenettelyssä annettujen välitystuomioiden tuomioistuinvalvontaa voidaan rajoittaa koskemaan oikeusjärjestyksen perusteita koskevia kysymyksiä. Tarve tutkia, onko välitystuomio oikeusjärjestyksen perusteiden mukainen, on olemassa, koska näihin sääntöihin voi liittyä sellaista yleistä etua, ettei niiden soveltamista voida sulkea pois asianosaisten tahdon perusteella.

73. Kuten Alankomaiden hallitus väitti istunnossa, FIFAn säännöt ovat päinvastoin pakottavia, eikä asianosaisten vapaa tahto saattaa riita CASin ratkaistavaksi ole ilmeinen.[43]

74. Tuomiossa Mutu ja Pechstein Euroopan ihmisoikeustuomioistuin tarkasteli juuri tätä kysymystä analysoidessaan kaupallisen välimiesmenettelyn ja ISUn sitovien välimiesmenettelysääntöjen välisiä eroja.[44] Urheilualan toimijat eivät voi halutessaan saattaa

[39] Yleiskatsaus oikeusjärjestyksen perusteita koskevasta oikeuskäytännöstä unionin oikeudessa, ks. julkisasiamies Szpunarin ratkaisuehdotus Real Madrid Club de Fútbol (C-633/22, EU:C:2024:127, 71–103 kohta). Varhaista kritiikkiä kansallisten tuomioistuinten velvollisuudesta valvoa unionin oikeusjärjestyksen perusteita, joiden sisältö on epäselvä, ks. Prechal, S. ja Shelkoplyas, N., ”National procedures, public policy and EC law. From Van Schijndel to Eco Swiss and beyond”, *European Review of Private Law*, osa 12(5), 2004, s. 589, sivulla 606–608.

[40] Yhteisöjen tuomioistuin vahvisti 26.10.2006 antamassaan tuomiossa Mostaza Claro (C-168/05, EU:C:2006:675, 35 ja 38 kohta), että velvollisuus tutkia viran puolesta kuluttajasopimusten kohtuuttomia ehtoja kuuluu oikeusjärjestyksen perusteisiin.

[41] Ks. tältä osin myös julkisasiamies Kokottin ratkaisuehdotus PL Holdings (C-109/20, EU:C:2021:321, 43–46 kohta).

[42] Tuomio 23.3.1982, Nordsee (102/81, EU:C:1982:107, 11 kohta). Ks. myös tuomio 6.3.2018, Achmea (C-284/16, EU:C:2018:158, 55 kohta), jossa unionin tuomioistuin erotteli kahdenvälisissä investointisopimuksissa tarkoitetun välimiesmenettelyn kaupan alan välimiesmenettelystä sillä perusteella, että viimeksi mainittu perustuu sopimuspuolten tahdonautonomiaan. Ks. myös tuomio 12.6.2014, Ascendi Beiras Litoral e Alta, Auto Estradas das Beiras Litoral e Alta (C-377/13, EU:C:2014:1754, 27 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen), jossa unionin tuomioistuin totesi, että sopimukseen perustuvassa välimiesmenettelyssä ”sopimuspuolilla ei ole oikeudellista tai tosiasiallista velvollisuutta saattaa riitojansa välimiesoikeuden ratkaistaviksi”

[43] Ks. myös Paulssonin havainnollinen selitys: ”Yleensä urheiluviranomaisten yksinomaisesta toimivallasta määrätään niiden liittojen säännöissä, jotka myöntävät lupia kilpailla kauden aikana tai osallistua tiettyihin tapahtumiin. Kyseinen liitto on yleensä ollut olemassa vuosikymmeniä, ellei jopa sukupolvien ajan, ja se on ilman ulkopuolista vaikutusta kehittänyt enemmän tai vähemmän monimutkaisen ja sisäisen riitojenratkaisumenettelyn. Toisaalta syytetty osapuoli kokee usein menettelyn samalla tavalla kuin turisti kokisi hurrikaanin Fidžillä: pelottavana ja yksittäisenä tapahtumana, johon hän on täysin valmistautumaton.” Paulsson, J., (edellä oleva alaviite 2) 361.

[44] Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomio 4.2.2019, Mutu ja Pechstein v. Sveitsi (CE:ECHR:2018:1002JUD004057510, 103–108 kohta).

erimielisyyksiään, jotka koskevat FIFAn sääntöjen tai päätösten riitauttamista, minkään muun ratkaisujärjestelmän kuin FIFAn sisäisen kurinpitomenettelyn ja sen jälkeen CASin käsiteltäväksi. Jos CASin pakollista toimivaltaa ei hyväksytä, pelaajat eivät voi pelata [45] ja seurat eivät voi kilpailla.

75. Pelaajien ja seurojen osalta CASin toimivalta on näin ollen pakollinen, eivätkä ne voi vapaasti valita sitä. [46] Ne eivät siis ole omasta tahdostaan sulkeneet pois mahdollisuutta saattaa asia tuomioistuimen käsiteltäväksi ja estäneet tiettyjen oikeussääntöjen soveltamisen niiden väliseen riita-asiaan. Tällä on mielestäni seurauksia sen tuomioistuinvalvonnan laajuuteen, jota kansallisten tuomioistuinten olisi voitava harjoittaa unionin oikeuden osalta (ks. jäljempänä IV luvun B jakson 3 alajakson b kohta).

76. Toinen ero kaupallisen välimiesmenettelyn ja FIFAn perussäännön mukaisen riitojenratkaisujärjestelmän välillä on se, että jälkimmäinen järjestelmä huolehtii itse täytäntöönpanosta.

77. Jos toinen kaupallisen välimiesmenettelyn osapuolista kieltäytyy panemasta välitystuomiota täytäntöön, toisen osapuolen on käännyttävä tavanomaisten tuomioistuinten puoleen tuomion täytäntöönpanemiseksi. Kuten yhteisöjen tuomioistuin selitti tuomiossa Nordsee (ks. tämän ratkaisuehdotuksen 65 ja 66 kohta), kun täytäntöönpanoa vaaditaan Euroopan unionissa, jäsenvaltion tuomioistuimella on mahdollisuus tutkia, onko välitystuomio unionin oikeuden mukainen, ja tarvittaessa esittää ennakkoratkaisupyyntö unionin tuomioistuimelle.

78. Sitä vastoin, jos osapuoli kieltäytyy panemasta täytäntöön CASin välitystuomiota, koska se katsoo tuomion olevan unionin oikeuden vastainen, se ei voi yksinkertaisesti kieltäytyä noudattamasta tällaista tuomiota, eikä FIFAn tarvitse käynnistää täytäntöönpanomenettelyä kansallisessa tuomioistuimessa. FIFA voi panna välitystuomion täytäntöön itse. Nyt käsiteltävässä asiassa se pystyi panemaan täytäntöön seuraamukset ja pelaajien rekisteröintikiellon saattamatta asiaa tuomioistuimen käsiteltäväksi. [47]

79. Tällaisessa järjestelmässä, jossa järjestelmä huolehtii itse täytäntöönpanosta, on epätodennäköistä, että kysymys välitystuomion yhteensopivuudesta unionin oikeuden kanssa tulee täytäntöönpanomenettelyssä SEUT 267 artiklassa tarkoitetun tuomioistuimen käsiteltäväksi.

80. On siis mahdollista, että oikeussuojakeinot, joita pidettiin riittävinä tehokkaan oikeussuojan ja unionin oikeuden yhtenäisyyden takaamiseksi kaupallisessa välimiesmenettelyssä, eivät ole riittäviä nyt käsiteltävässä asiassa kyseessä olevan itsenäisesti toimivan ja pakollisen välimiesmenettelyn järjestelmässä (ks. myös jäljempänä 111–114 kohta).

81. Näistä kahdesta syystä katson, että Nordsee ja Eco Swiss -oikeuskäytännössä kaupallista välimiesmenettelyä varten kehitetyt säännöt eivät ole sovellettavissa FIFAn pakolliseen välimiesmenettelyjärjestelmään CASissa.

[45] Tuomio 21.12.2023, International Skating Union v. komissio (C-124/21 P, EU:C:2023:1012, 223 kohta). Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomio 4.2.2019, Mutu ja Pechstein v. Sveitsi (CE:ECHR:2018:1002JUD004057510, 113 kohta).

[46] Itse asiassa Euroopan ihmisoikeustuomioistuin katsoi, että ISUn sääntöihin verrattuna FIFAn vuoden 2001 säännöt eivät estäneet pelaajien mahdollisuutta saada asiansa yleisten tuomioistuinten käsiteltäväksi, eivätkä ne näin ollen merkinneet pakollista välimiesmenettelyä. Tilanne on varmasti erilainen nykyisessä FIFAn perussäännön 59 artiklan 2 kohdassa, joka on yhdenmukaistettu ISUn sääntöjen kanssa. Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomio 4.2.2019, Mutu ja Pechstein v. Sveitsi (CE:ECHR:2018:1002JUD004057510, 116 kohta).

[47] FIFA vahvisti istunnossa, että sen toimivalta perustuu FIFAn kurinpitosääntöjen 21 artiklaan, joka on saatavilla osoitteessa https://digitalhub.fifa.com/m/59dca8ae619101cf/original/FIFA-Disciplinary-Code-2023.pdf.

2. Achmea-oikeuskäytännön sovellettavuus

82. Royal Football Club Seraing ja Doyen Sports vetosivat tuomioon Achmea ja väittivät, että kansallisten tuomioistuinten, joiden on voitava saattaa unionin oikeuden tulkintaa koskevat kysymykset unionin tuomioistuimen käsiteltäväksi, on tosiasiallisesti voitava valvoa CASin antamia välitystuomioita.

83. Kirjallisissa huomautuksissaan myös komissio tukeutui tuomioon Achmea ja väitti, että kansallisten tuomioistuinten on voitava valvoa muun muassa riidan välimiesmenettelykelpoisuutta.

84. Muistutan, että tuomiossa Achmea unionin tuomioistuin epäsi mahdollisuuden saattaa välimiesmenettelyyn riidat, joissa jäsenvaltiot ovat osallisina kahdenvälisten investointisopimusten perusteella. Tällaisilla sopimuksilla jäsenvaltiot sopivat, että niiden omat tuomioistuimet eivät ole toimivaltaisia sijoittajan ja valtion välisissä riita-asioissa, vaikka tällaiset riidat voivat koskea unionin oikeuden soveltamista tai tulkintaa. Unionin tuomioistuimen ilmaisua lainatakseni jäsenvaltiot ovat siten sulkeneet unionin oikeuden mahdolliset rikkomiset kokonaan pois sen ”oikeussuojakeinojen järjestelmän [ulkopuolelle], jonka ne ovat SEU 19 artiklan 1 kohdan toisen alakohdan mukaan velvollisia luomaan unionin oikeuden kattamilla aloilla”.[48]

85. Ymmärtääkseni tuomion Achmea taustalla on ensisijaisesti keskinäisen luottamuksen periaate.[49] Se, että hyväksytään tiettyjen riita-asioiden jättäminen jäsenvaltioiden tuomioistuinten toimivallan ulkopuolelle, ei takaa tehokasta oikeussuojaa vaan antaa väärän viestin: nämä tuomioistuimet eivät ehkä ole riittävän riippumattomia ja puolueettomia ratkaisemaan riita-asioita, jotka sijoittajat ovat saattaneet vireille jäsenvaltioita vastaan.

86. Unionin oikeuden soveltaminen riippuu suurelta osin keskinäisestä luottamuksesta jäsenvaltioiden tuomioistuimiin. Tästä syystä ja sen varmistamiseksi, että unionin oikeutta tulkitaan yhtenäisesti ennakkoratkaisumenettelyssä,[50] jäsenvaltioiden kahdenvälisissä investointisopimuksissa olevien välityslausekkeiden todettiin olevan unionin oikeuden vastaisia.

87. Tätä käsitystä tuomiosta Achmea tukee se, että – toisin kuin kaupallisessa välimiesmenettelyssä – tuomiossa Achmea unionin tuomioistuin ei käsitellyt sitä mahdollisuutta, että kansallisten tuomioistuinten harjoittama kahdenvälisten investointisopimusten mukaisten välitystuomioiden myöhempi valvonta voisi korjata tehokkaan oikeussuojan puuttumisen.[51] Se katsoi yksinkertaisesti, että yleistä järjestelmää, jossa suljetaan pois kansallisten tuomioistuinten toimivalta, ei voida hyväksyä. Royal Football Club Seraingin ja Doyen Sportsin argumentit, jotka koskevat välitystuomion tosiasiallisen tuomioistuinvalvonnan tarvetta (ks. tämän ratkaisuehdotuksen 82 kohta), eivät siten voi perustua tuomioon Achmea.

48 Tuomio 6.3.2018, Achmea (C-284/16, EU:C:2018:158, 55 kohta).

49 Tuomio 6.3.2018, Achmea (C-284/16, EU:C:2018:158, 34 kohta). Ks. myös Centeno Huerta, S. ja Kuplewatzky, N., ”On Achmea, the autonomy of Union law, mutual trust and what lies ahead”, European Papers, osa 4(1), 2019, s. 61, sivulla 65–68.

50 Tuomio 6.3.2018, Achmea (C-284/16, EU:C:2018:158, 36 ja 37 kohta).

51 Tuomio 6.3.2018, Achmea (C-284/16, EU:C:2018:158, 20, 52 ja 53 kohta).

88. Samoin tuomiossa PL Holdings unionin tuomioistuin katsoi, että kahdenvälisen investointisopimuksen nojalla annetun välitystuomion pätemättömyyttä ei voida korjata määrittelemällä välimiesmenettely uudelleen vapaaehtoiseksi ad hoc -välimiesmenettelyksi tai pelkästään sillä perusteella, ettei jäsenvaltio riitauttanut kahdenvälisen investointisopimuksen mukaisen välityslausekkeen pätevyyttä konkreettisessa välimiesmenettelyssä. [52]

89. Käsiteltävänä olevaan riita-asiaan sovellettavat belgialaiset säännöt yhdessä CASin FIFAn perussäännön mukaisen pakottavan toimivallan kanssa johtavat siihen, että kansalliset tuomioistuimet eivät vastaavalla tavalla voi taata unionin oikeudessa yksityisille taattujen oikeuksien tehokasta oikeussuojaa. Mielestäni tämä ei kuitenkaan riitä rinnastamaan FIFAn välimiesmenettelyä tuomiossa Achmea kyseessä olleeseen välimiesmenettelyyn. En myöskään katso, että samaa keskinäiseen luottamukseen perustuvaa logiikkaa voidaan soveltaa nyt käsiteltävään asiaan.

90. Tähän eroon on kolme syytä. Nyt käsiteltävässä asiassa ei ensinnäkään kyseenalaisteta FIFAn välimiesmenettelyjärjestelmän periaatteellista yhdenmukaisuutta unionin oikeuden kanssa. [53] Suurin osa tämän menettelyn osapuolista on itse asiassa samaa mieltä siitä, että urheilun välimiesmenettely on hyödyllinen. Myös Euroopan parlamentti antoi vuonna 2012 päätöslauselman urheilun eurooppalaisesta ulottuvuudesta, jossa se tunnusti ”urheilualan tuomioistuinten legitimiteetin urheilualan riitojen ratkaisussa edellyttäen, että ne kunnioittavat kansalaisten perusoikeutta oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin”. [54]

91. Kysymys mahdollisesta välimiesmenettelykelpoisuuden puuttumisesta, sellaisena kuin komissio on sen esittänyt, ei siis nouse esiin.

92. Toiseksi nyt käsiteltävässä asiassa kyseessä oleva CASin pakollinen ja yksinomainen toimivalta ei perustu jäsenvaltioiden tekemään tai niiden väliseen kansainväliseen sopimukseen eikä niiden julkisen vallan käyttöön. Se perustuu pikemminkin FIFAn, joka on yksityinen järjestö, perussääntöön. Tämä perussääntö ei millään tavoin sido eikä rajoita jäsenvaltioita, kun on kyse tehokkaan oikeussuojan varmistamisesta niiden tuomioistuinjärjestelmien avulla. Jäsenvaltiot eivät siis ole sopineet tuomioistuintensa toimivallan poissulkemisesta.

93. Kolmanneksi tuomiossa Achmea käännytään jäsenvaltioiden puoleen ja pyydetään niitä poistamaan ne haitalliset seuraukset, joita kahdenvälisten investointisopimusten välityslausekkeista aiheutuu keskinäisen luottamuksen periaatteelle niiden tuomioistuimissa. [55]

[52] Tuomio 26.10.2021, PL Holdings (C-109/20, EU:C:2021:875, 54 kohta).

[53] Tämä ei kuitenkaan tarkoita, ettei CASiin kohdistuisi kritiikkiä kirjallisuudessa. Jotkut kritisoivat sitä esimerkiksi sen ongelmallisesta ihmisoikeustilanteesta: ”CASin toteuttamassa urheilun välimiesmenettelyssä, niin kauan kuin siitä käytetään nimeä ’välimiesmenettely’, pystytään käyttämään välimiesmenettelyn joustomahdollisuuksia ihmisoikeusvaatimusten kiertämiseen”. Shahlaei, F., ”The collision between human rights and arbitration: The game of inconsistencies at the Court of Arbitration for Sport”, *Arbitration International*, osa 40(2), 2024, s. 169, sivulla 203. Jotkut viittaavat laajemmin CASin vaaroihin oikeussuojan kannalta. Ks. tältä osin Anderson, J., ”’Taking sports out of the courts’: Alternative dispute resolution and the international Court of Arbitration for Sport”, *Journal of Legal Aspects of Sport*, osa 10, 2000, s. 123. Lopuksi CASia on arvosteltu myös siitä, ettei se ole asianmukaisesti sitoutunut unionin oikeuteen. Ks. Duval, A., ”Towards a transnational *Solange*: The Court of Arbitration for Sport and EU law”, teoksessa Hörnle, T., Möllers, C. ja Wagner, G. (toim.), *Gerichte und ihre Äquivalente*, Nomos, 2020, s. 33.

[54] Euroopan parlamentin päätöslauselma 2.2.2012 urheilun eurooppalaisesta ulottuvuudesta (2011/2087(INI) (EUVL 2013, C 239 E, s. 46). Tämä lausuma sai Duvalin kannattamaan sitä, että kansalliset tuomioistuimet omaksuvat Solangen kaltaisen lähestymistavan, kun ne tutkivat CASin välitystuomioita. Duval, A. (edellä oleva alaviite 53), s. 42.

[55] Tästä tarkemmin ks. Biondi, A. ja Sangiuolo, G., ”Three years after *Achmea*: What is said, what is unsaid, and what could follow”, teoksessa Biondi, A. ja Sangiuolo, G. (toim.), *The EU and the Rule of Law in International Economic Relations – An Agenda for an Enhanced Dialogue*, Edward Elgar, 2021. Seurauksista sijoittajien ja valtioiden välisiä riitoja käsittelevissä tuomioistuimissa, ks. Centeno Huerta, S. ja Kuplewatzky, N (edellä oleva alaviite 49), s. 68–74.

Tämä voidaan saavuttaa eri tavoin. Jäsenvaltiot voivat tulkita näitä sopimuksia uudelleen,[56] irtisanoa sopimukset[57] tai olla soveltamatta niihin perustuvia välitystuomioita.[58] Vaikka unionin tuomioistuin katsoisikin, että FIFAn säännöt CASin toimivallasta ovat lähtökohtaisesti ristiriidassa unionin oikeuden kanssa (mikä ei ole nyt käsiteltävässä asiassa käsiteltävä kysymys), jäsenvaltioiden ainoa keino panna tällainen toteamus täytäntöön olisi se, että niiden tuomioistuimet eivät tunnusta tällaisia välitystuomioita. Kaikki muutokset jalkapallon välimiesmenettelyjärjestelmään riippuvat väistämättä FIFAn tahdosta.

94. Sen lisäksi, että tuomiossa Achmea toistetaan tehokkaan oikeussuojan ja unionin oikeuden yhtenäisyyden merkitys, se ei näytä tuovan lisäarvoa Eco Swiss -oikeuskäytäntölinjaan nyt käsiteltävässä asiassa esitettyjen kysymysten osalta. FIFA huomautti tältä osin perustellusti istunnossa, ettei unionin tuomioistuin maininnut lainkaan tuomiota Achmea tuomiossaan International Skating Union, kun se analysoi urheilun välimiesmenettelyä CASissa.

3. Pakollinen urheilun välimiesmenettely CASissa ja tehokas oikeussuoja

95. Kuten olen aiemmin todennut (ks. IV luvun B jakson 1 alajakso), kaupallisen välimiesmenettelyn ja CASin urheilun välimiesmenettelyn välillä on kaksi tärkeää eroa: ensinnäkin menettelyn pakollisuus ja toiseksi välitystuomioiden täytäntöönpanokelpoisuus sellaisenaan. Mielestäni nämä erot edellyttävät erityistä arviointia tehokkaan oikeussuojan periaatteen valossa siltä osin kuin kyse on oikeudesta saada asiansa käsitellyksi tuomioistuimessa ja tuomioistuinvalvonnan laajuudesta.

96. Unionin tuomioistuin on mielestäni jo lausunut tästä tuomiossa International Skating Union.[59] Kyseisessä tuomiossa unionin tuomioistuin ei kuitenkaan käsitellyt kansallisten tuomioistuinten toimivaltaa tai velvollisuuksia. Siinä käsiteltiin ainoastaan ISUn sääntöjen vaikutusta kilpailuoikeuden rikkomiseen. Kun unionin tuomioistuin korosti, että CASin toimivallan pakottava ja yksinomainen luonne oli syynä siihen, että ISUn kilpailuoikeuden rikkominen oli vakavampaa,[60] se näyttää kuitenkin antaneen ymmärtää, että tällainen välimiesmenettely edellyttää erityistä lähestymistapaa.

97. Nyt käsiteltävässä asiassa pidetyssä istunnossa Alankomaiden hallitus kehotti unionin tuomioistuinta myös omaksumaan erityisen lähestymistavan pakolliseen välimiesmenettelyyn, kuten FIFAn perussäännön mukaiseen urheilun välimiesmenettelyyn. Se perusteli tätä kehotusta muun muassa sillä, että kaupallinen välimiesmenettely on säilytettävä nykyisellään.

98. Olen samaa mieltä. Jos pakollinen urheilun välimiesmenettely edellyttää sääntöjä, jotka tarjoavat laajemman oikeuden saattaa asia tuomioistuimen käsiteltäväksi ja laajemmat valvontamahdollisuudet tehokkaan oikeussuojan vaatimusten täyttämiseksi, se on erotettava vapaaehtoisesti hyväksytystä kaupallisesta välimiesmenettelystä, jossa välitystuomioita voidaan valvoa vain poikkeuksellisesti ja rajoitetuista syistä.

[56] Tuomio 18.11.2003, Budějovický Budvar (C-216/01, EU:C:2003:618, 169 kohta).

[57] Tuomio 18.11.2003, Budějovický Budvar (C-216/01, EU:C:2003:618, 170 kohta). EU teki näin energiaperuskirjasta tehdyn sopimuksen osalta. Ks. ehdotus neuvoston päätökseksi unionin irtisanoutumisesta energiaperuskirjasta tehdystä sopimuksesta (COM/2023/447 final), jonka neuvosto hyväksyi 7.3.2024; unionin irtisanoutumisesta energiaperuskirjasta tehdystä sopimuksesta 30.5.2024 annettu neuvoston päätös (EU) 2024/1638; ST 6509 2024 INIT (EUVL 2024, s. 1638)

[58] Kuten 21.9.2022 annetussa määräyksessä Romatsa ym. (C-333/19, ei julkaistu, EU:C:2022:749, 43 kohta) tehtiin.

[59] Tuomio 21.12.2023, International Skating Union v. komissio (C-124/21 P, EU:C:2023:1012).

[60] Tuomio 21.12.2023, International Skating Union v. komissio (C-124/21 P, EU:C:2023:1012, 228 kohta).

99. Näin ollen Eco Swiss -oikeuskäytäntöä ei pitäisi automaattisesti soveltaa nyt kyseessä olevan kaltaisen pakollisen urheilun välimiesmenettelyn arviointiin. Jäljempänä käsittelen oikeutta saattaa asia tuomioistuimen käsiteltäväksi (a) ja valvonnan laajuutta (b) tässä yhteydessä.

a) Oikeus saattaa asia tuomioistuimen käsiteltäväksi

100. Se, että CASin välitystuomiot FIFA-järjestelmässä ovat sellaisenaan täytäntöönpanokelpoisia, vähentää väistämättä ja merkittävästi kansallisten tuomioistuinten mahdollisuutta ottaa CASin välitystuomiota koskeva asia käsiteltäväksi.

101. Kaupallisen välimiesmenettelyn osalta unionin tuomioistuimen ei tarvinnut ratkaista kysymystä oikeudesta saattaa asia tuomioistuimen käsiteltäväksi, koska oletettiin, että kyseinen oikeus taataan joka tapauksessa täytäntöönpanovaiheessa.

102. FIFAn välimiesjärjestelmässä se, että välitystuomiot ovat sellaisenaan täytäntöönpanokelpoisia, herättää kuitenkin kysymyksen siitä, mitä oikeussuojakeinoja jäsenvaltioiden olisi tarjottava, jotta voidaan varmistaa tehokas oikeussuoja sellaista CASin välitystuomiota vastaan, joka mahdollisesti loukkaa unionin oikeudessa taattuja oikeuksia.

103. Tätä kysymystä on käsitelty osapuolten kirjallisissa huomautuksissa ja istunnossa. Esimerkiksi komissio katsoi, että jonkinlainen suora riitauttaminen, johon liittyy CASin välitystuomion tuomioistuinvalvonta, on oltava mahdollinen. Tämä merkitsisi sitä, että olisi voitava nostaa kanne, jonka tuloksena välitystuomio kumotaan ja FIFAn säännöt, joiden todetaan rikkovan unionin oikeutta, todetaan pätemättömiksi. Toiset, kuten FIFA, katsoivat, ettei suora kanne ole tarpeen. Välillinen riitauttaminen, kuten vahingonkorvauskanne, riittää.

104. Mielestäni unionin tuomioistuin on jo vastannut tähän dilemmaan tuomiossa International Skating Union. Se katsoi yhtäältä, että tilanteissa, joissa urheilujärjestöt velvoittavat seuroja ja pelaajia käyttämään välimiesmenettelyä, vaatimus kansallisten tuomioistuinten harjoittamasta tuomioistuinvalvonnasta pätee ”sitäkin suuremmalla syyllä”.[61] Lisäksi se täsmensi, että se, että henkilöllä on mahdollisuus vaatia korvausta, ei voi korvata sellaisen oikeussuojakeinon puuttumista, jonka avulla tällainen henkilö voi vaatia toimivaltaisessa kansallisessa tuomioistuimessa kyseisen toiminnan lopettamista tai, jos toiminta konkretisoituu päätöksessä, kyseisen päätöksen tutkimista ja kumoamista.[62]

105. Tehokkaan oikeussuojan periaate edellyttää näin ollen suoraa oikeussuojakeinoa FIFAn unionin oikeuden vastaisten sääntöjen arvioimiseksi ja tarvittaessa niiden soveltamisen estämiseksi. Välitystuomio, jossa FIFAn sääntöjen todetaan olevan unionin oikeuden mukaisia, ei voi estää kansallista tuomioistuinta tutkimasta itse tätä yhdenmukaisuutta saattamalla unionin oikeuden tulkintaa koskeva kysymys tarvittaessa unionin tuomioistuimen käsiteltäväksi.

106. Näin ollen se, että välitystuomiolle annetaan oikeusvoima siltä osin kuin siinä todetaan, ettei unionin oikeutta rikottu, on tehokkaan oikeussuojan periaatteen vastaista.

[61] Tuomio 21.12.2023, International Skating Union v. komissio (C-124/21 P, EU:C:2023:1012, 193 kohta).

[62] Tuomio 21.12.2023, International Skating Union v. komissio (C-124/21 P, EU:C:2023:1012, 201 kohta).

107. Pääasiassa kyseessä olevan kaltainen kansallinen sääntö, jolla CASin välitystuomiolle annetaan oikeusvoima, on näin ollen sivuutettava, jotta kansallinen tuomioistuin voi tutkia, ovatko FIFAn säännöt unionin oikeuden mukaisia.[63]

b) Valvonnan laajuus

108. Kaupallisen välimiesmenettelyn rajoitettu tuomioistuinvalvonta ei mielestäni ole riittävä FIFAn pakollisen ja yksinomaisen välimiesmenettelyjärjestelmän yhteydessä.

109. Eco Swiss -oikeuskäytännöstä ilmenee, että tuomioistuinvalvonta voidaan rajata oikeusjärjestyksen perusteita (ordre public) koskeviin kysymyksiin. Vaikka Euroopan unionin oikeusjärjestyksen perusteiden tarkkaa merkitystä ja soveltamisalaa ei olekaan selkeästi määritelty, se ei näytä koskevan kaikkia unionin oikeuden sääntöjä vaan ainoastaan niitä sääntöjä, joilla on suurempi yleinen merkitys.

110. Tällainen tuomioistuinvalvonta ei siis välttämättä koske kaikkia unionin oikeussääntöjä, joilla annetaan oikeuksia yksityiselle.

111. Tämä on hyväksyttävää kaupallisessa välimiesmenettelyssä, koska voidaan katsoa, että osapuolet sulkivat vapaaehtoisesti pois oikeusjärjestelmän joidenkin sääntöjen soveltamisen, mutta ne eivät voineet sulkea pois oikeusjärjestyksen perusteisiin kuuluvia sääntöjä.

112. Pakollisessa välimiesmenettelyssä, kuten FIFAn perussäännön mukaisessa CASin välimiesmenettelyssä, osapuolet eivät kuitenkaan voi vapaasti päättää, etteivät he sovella joitakin unionin sääntöjä tilanteeseensa.

113. Näin ollen syitä, jotka oikeuttavat rajoitetun tuomioistuinvalvonnan kaupallisessa välimiesmenettelyssä, ei voida helposti soveltaa pakolliseen välimiesmenettelyyn.

114. Kansallisen tuomioistuimen on siis voitava tutkia FIFAn sääntöjä kaikkiin unionin oikeussääntöihin nähden CASin välitystuomiosta huolimatta.

115. Sen olisi voitava suorittaa tällainen tutkinta riippumatta siitä, miten asia saatetaan sen käsiteltäväksi: joko suoraan täytäntöönpanokantena tai välillisesti toisen kanteen yhteydessä (kuten nyt käsiteltävässä asiassa).

[63] FIFA, UEFA ja URBSFA väittivät, että Royal Football Club Seraingilla ja Doyen Sportsilla oli Belgiassa käytettävissään useita oikeussuojakeinoja, mistä ovat osoituksena nyt käsiteltävässä asiassa samanaikaisesti vireillä olevan pääasian kanssa vireillä olevat muut oikeudenkäynnit (kuten useat kanteet Tribunal de première instance de Liègessä (Liègen alioikeus, Belgia). Tämä argumentti ei sinänsä kerro mitään oikeusvoimaa koskevan säännön yhteensopimattomuudesta tehokasta oikeussuojaa koskevan vaatimuksen kanssa siinä menettelyssä, johon tämä ennakkoratkaisupyyntö perustuu. Kunkin kansallisen oikeuden nojalla käytettävissä olevan menettelyn on oltava itsessään tehokas. Tämä merkitsee sitä, ettei riitä, että menettely voidaan panna vireille, ja myös sitä, että asiaa käsittelevällä tuomioistuimella on todellinen toimivalta arvioida esitettyjä vaatimuksia ja ratkaista asianosaisten vaatimukset.

116. Viimeinen kysymys, jota ei voida jättää huomiotta ja joka esitettiin istunnossa, on New Yorkin yleissopimuksen [64] – jonka sopimuspuolia kaikki jäsenvaltiot ovat – sovellettavuus. [65] Vaikka New Yorkin yleissopimus ei sido Euroopan unionia, unionin tuomioistuin on aiemmin ottanut huomioon myös jäsenvaltioiden kansainväliset velvoitteet tapaoikeuden vilpittömän mielen periaatteen mukaisesti. [66]

117. Kaikki osapuolet olivat istunnossa yhtä mieltä siitä, että New Yorkin yleissopimusta sovelletaan CASin välitystuomioihin.

118. Tämä ei ole itsestään selvää. Voidaan pikemminkin päätellä, että pakollinen välimiesmenettely ei täytä New Yorkin yleissopimuksen II artiklan 1 kohdan vaatimusta. [67] Yksinkertaisesti sanottuna sopimuspuolet eivät ”sitoutuneet” – jonka ymmärrän tarkoittavan vapaasti ja yhteisymmärryksessä – alistamaan välitysmenettelyyn kaikkia tai tiettyjä riitakysymyksiään. [68]

119. Tämä tulkinta antaisi kansallisille tuomioistuimille mahdollisuuden tulkita New Yorkin yleissopimusta siten, että sitä ei voida soveltaa FIFAn urheilun välimiesmenettelyn kaltaiseen pakolliseen välimiesmenettelyyn. [69]

120. Jos New Yorkin yleissopimusta kuitenkin sovelletaan, katson, että sen määräykset eivät ole ristiriidassa ehdottamani tehokkaan oikeussuojan tulkinnan kanssa pakollisen välimiesmenettelyn osalta.

121. New Yorkin yleissopimuksen V artiklan 2 kohdan b alakohdassa rajoitetaan välitystuomioiden tuomioistuinvalvonta oikeusjärjestyksen perusteita koskeviin kysymyksiin. [70] Tällä määräyksellä ei ole itsenäistä merkitystä yleissopimuksessa, vaan siihen sovelletaan sen allekirjoittajien oikeutta. [71]

[64] Ulkomaisten välitystuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta tehty Yhdistyneiden Kansakuntien yleissopimus (New York, 10.6.1958).

[65] Komissio väitti suullisessa käsittelyssä, että tuomioistuimen olisi tulkittava unionin oikeutta New Yorkin yleissopimuksen mukaisesti, jotta jäsenvaltioita ei velvoitettaisi toimimaan kansainvälisten velvoitteidensa vastaisesti, ja tukeutui 3.6.2008 annettuun tuomioon Intertanko ym. (C-308/06, EU:C:2008:312).

[66] Tuomio 3.6.2008, Intertanko ym. (C-308/06, EU:C:2008:312, 52 kohta). Ks. myös tuomio 14.3.2024, komissio v. Yhdistynyt kuningaskunta (Supreme Courtin tuomio) (C-516/22, EU:C:2024:231, 126 kohta).

[67] ”Jokaisen sopimusvaltion on tunnustettava päteväksi kirjallinen sopimus, [jossa] sopimuspuolet sitoutuvat alistamaan välitysmenettelyyn kaikki tai tietyt riitakysymyksensä, jotka ovat aiheutuneet tai voivat aiheutua niiden välisestä tietystä sopimuksesta tai muusta oikeussuhteesta ja joiden kohde on välitysmenettelytietä ratkaistavissa.”

[68] Ks. myös Born, G.B., *International Commercial Arbitration*, 3. painos, Wolters Kluwer, 2020, s. 275, jossa vertaillaan lainsäädäntöä ja oikeuskäytäntöä (esim. Yhdysvalloista, Kanadasta, Yhdistyneestä kuningaskunnasta, Japanista, Ranskasta ja Saksasta), jossa omaksutaan samankaltainen lähestymistapa kyseisen artiklan tulkintaan. Samankaltaisesta argumentista, jonka mukaan yleissopimusta sovelletaan ainoastaan vapaaehtoisesti hyväksyttyyn välimiesmenettelyyn ja jossa viitataan New Yorkin yleissopimuksen I artiklan 2 kohtaan (”Välitystuomiolla tarkoitetaan paitsi erityistä tapausta varten määrättyjen välimiesten antamia välitystuomioita, myös sellaisten pysyvien välityselinten antamia välitystuomioita, joiden puoleen sopimuspuolet ovat kääntyneet”); ks. Wolff, R., *New York Convention: Article-by-Article Commentary*, Bloomsbury Collections, 2019, s. 37.

[69] Jäsenvaltiota sitovan kansainvälisen sopimuksen (uudelleen)tulkinta katsottiin mahdollisuudeksi noudattaa SEUT 351 artiklan mukaisia velvoitteita. Ks. tuomio 18.11.2003, Budějovický Budvar (C-216/01, EU:C:2003:618, 169 kohta).

[70] Sen V artiklan 2 kohdan b kohdassa määrätään seuraavaa: ”Välitystuomion tunnustaminen ja täytäntöönpano voidaan myös evätä, mikäli sen maan asianomainen viranomainen, missä tunnustamista ja täytäntöönpanoa pyydetään, toteaa: – – b) että tuomion tunnustaminen tai täytäntöönpano on tämän maan oikeusjärjestyksen perusteiden vastaista.”

[71] Kirjallisuudessa sitä on kutsuttu ilmaisulla ”unruly horse”. Chatterjee, C. ja Lefcovitch, A., ”Recognition and enforcement of arbitral awards: How effective is Article V of the New York Convention of 1958?”, *International In-house Counsel Journal*, osa 9, 2016, s. 1, sivulla 10.

122. Yksi tapa lähestyä New Yorkin yleissopimuksen mahdollista sovellettavuutta on näin ollen tulkita, että unionin tehokkaan oikeussuojan periaate, joka pakollisen välimiesmenettelyn osalta edellyttää täysimääräistä tuomioistuinvalvontaa, kuuluu kyseisessä yleissopimuksessa tarkoitettuun oikeusjärjestyksen perusteisiin.[72] Tämä periaate olisi siten portti välitystuomion täysimääräiseen valvontaan sovellettavan unionin oikeuden osalta.

4. Välipäätelmä

123. Edellä esitetyn perusteella katson, että unionin tuomioistuimen olisi laajennettava asiassa International Skating Union antamaansa tuomiota ja kehitettävä erillinen lähestymistapa pakolliseen välimiesmenettelyyn perustuvien välitystuomioiden – kuten FIFAn perussäännön perusteella annetun CASin välitystuomion – tuomioistuinvalvontaan.

124. Tältä osin katson, että tehokas oikeussuoja edellyttää, että sekä oikeutta saada asiansa käsitellyksi kansallisissa tuomioistuimissa että kyseisten tuomioistuinten valvontavaltaa laajennetaan pakollisen välimiesmenettelyn osalta niiden kaupallisen välimiesmenettelyn yhteydessä sovellettavaa nykyistä toimivaltaa laajemmalle.

125. Henkilöiden, jotka väittävät, että niiden unionin oikeudessa taattuja oikeuksia on rikottu, on voitava riitauttaa suoraan FIFAn säännöt, vaikka CASin välitystuomiossa vahvistetaan niiden pätevyys. Valvonnan laajuutta ei pitäisi rajoittaa oikeusjärjestyksen perusteisiin, vaan sen olisi katettava kaikki asiaankuuluvat unionin oikeuden säännökset ja määräykset. Tällaista valvontaa olisi voitava harjoittaa kaikissa oikeudellisissa menettelyissä, olipa kyse FIFAn sääntöjen suorasta riitauttamisesta, CASin välitystuomion täytäntöönpanomenettelystä tai muuntyyppisestä menettelystä, kuten vahingonkorvauskanteella vireille pannusta menettelystä.

126. Tällaisen CASin pakollista välimiesmenettelyä koskevaa FIFAn järjestelmää koskevan lähestymistavan perusteella ehdotan, että unionin tuomioistuin vastaa ennakkoratkaisupyynnön esittäneen tuomioistuimen ensimmäiseen kysymykseen seuraavasti. SEU 19 artiklan 1 kohtaa, luettuna yhdessä SEUT 267 artiklan ja perusoikeuskirjan 47 artiklan kanssa, on tulkittava siten, että ne ovat esteenä sille, että Belgian tuomioistuinkoodeksin (Code judiciaire) 24 §:n ja 1713 §:n 9 momentin kaltaisia kansallisia oikeussääntöjä, joissa säädetään oikeusvoiman periaatteesta, sovelletaan välitystuomioon, jonka unionin oikeuden mukaisuuden on tutkinut unionin ulkopuolisen valtion tuomioistuin, jolla ei ole oikeutta esittää Euroopan unionin tuomioistuimelle ennakkoratkaisukysymystä.

C Toinen kysymys

127. Toisella kysymyksellään ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee lähinnä, onko tehokkaan oikeussuojan periaate, luettuna yhdessä SEUT 267 artiklan kanssa, esteenä sellaiselle kansalliselle oikeussäännölle, jonka mukaan välitystuomio on todistusvoimainen suhteessa kolmansiin, ellei vastakkaista näyttöä esitetä, kun unionin oikeuden mukaisuuden on tutkinut kolmannen maan tuomioistuin.

[72] Samoin julkisasiamies Tizzano ehdotti, että puolustautumisoikeus määriteltäisiin unionin oikeusjärjestyksen perusteisiin kuuluvaksi. Ks. julkisasiamies Tizzanon ratkaisuehdotus Mostaza Claro (C-168/05, EU:C:2006:265, 57–61 kohta).

128. Royal Football Club Seraingia ja Doyen Sportsia lukuun ottamatta kaikki osapuolet ovat yhtä mieltä siitä, että välitystuomioiden todistusvoimaa koskevat säännöt eivät vaikuta merkittävästi tehokkaaseen oikeussuojaan.

129. Royal Football Club Seraing ja Doyen Sports väittävät, että kansalliset säännöt, joiden mukaan välitystuomio on prima facie todistusvoimainen suhteessa kolmansiin, tekevät tehokasta oikeussuojaa koskevan oikeuden käyttämisen suhteettoman vaikeaksi lähinnä kääntämällä todistustaakkaan tavallisesti sovellettavat säännöt.

130. FIFA ja UEFA, joita URBSFA tukee, väittävät päinvastoin, että todistusvoimaa koskeva sääntö on vain kumottavissa oleva olettama ja että lisäksi on olemassa kansallisen oikeuden mukainen oikeuskeino, jonka perusteella kansallinen tuomioistuin voi kieltäytyä tunnustamasta tai panemasta täytäntöön välitystuomiota vastaavuus- ja tehokkuusvaatimusten mukaisesti.

131. Komissio katsoo, että kyseiset kansalliset säännöt eivät heikennä liiallisesti tehokasta oikeussuojaa koskevaa oikeutta siltä osin kuin niitä sovelletaan ainoastaan välitystuomiossa määriteltyihin tosiseikkoja koskeviin kysymyksiin.

132. Olen samaa mieltä komission kanssa.

133. On tärkeää, että kansallinen sääntö, sellaisena kuin ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin sen selittää, ei estä kyseistä tuomioistuinta varmistamasta unionin oikeuden täyttä vaikutusta eikä sen mahdollisuutta esittää ennakkoratkaisupyyntö, jos se katsoo sen tarpeelliseksi.

134. Kumottavissa oleva todistusvoimaa koskeva olettama ei mielestäni estä kansallisia tuomioistuimia täyttämästä SEU 19 artiklan 1 kohdan mukaisia velvoitteitaan, koska ne voivat edelleen varmistaa unionin oikeuden täysimääräisen soveltamisen tarvittaessa esittämällä ennakkoratkaisupyyntö unionin tuomioistuimelle.

135. Ehdotan näin ollen, että ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen toiseen kysymykseen vastataan seuraavasti. SEU 19 artiklan 1 kohta, luettuna yhdessä SEUT 267 artiklan ja perusoikeuskirjan 47 artiklan kanssa, ei ole esteenä kansalliselle oikeussäännölle, jonka mukaan välitystuomio on todistusvoimainen suhteessa kolmansiin, ellei vastakkaista näyttöä esitetä, kun unionin oikeuden mukaisuuden on tutkinut kolmannen maan tuomioistuin.

V Ratkaisuehdotus

136. Edellä esitetyn perusteella ehdotan, että unionin tuomioistuin vastaa Cour de cassationin esittämiin ennakkoratkaisukysymyksiin seuraavasti:

1) SEU 19 artiklan 1 kohtaa, luettuna yhdessä SEUT 267 artiklan ja Euroopan unionin perusoikeuskirjan 47 artiklan kanssa,

   on tulkittava siten, että se on esteenä sille, että Belgian tuomioistuinkoodeksin (Code judiciaire) 24 §:n ja 1713 §:n 9 momentin kaltaisia kansallisia oikeussääntöjä, joissa säädetään oikeusvoiman periaatteesta, sovelletaan välitystuomioon, jonka unionin oikeuden mukaisuuden on tutkinut unionin ulkopuolisen valtion tuomioistuin, jolla ei ole oikeutta esittää unionin tuomioistuimelle ennakkoratkaisukysymystä.

2) SEU 19 artiklan 1 kohtaa, luettuna yhdessä SEUT 267 artiklan ja Euroopan unionin perusoikeuskirjan 47 artiklan kanssa,

on tulkittavaa siten, ettei se ole esteenä kansalliselle oikeussäännölle, jonka mukaan välitystuomio on todistusvoimainen suhteessa kolmansiin, ellei vastakkaista näyttöä esitetä, kun unionin oikeuden mukaisuuden on tutkinut kolmannen maan tuomioistuin.